

Eusebi Colomer i Pous: pensem en diàleg

JOSEP CORTADA

AQUESTA DEU SER LA DARRERA ENTREVISTA QUE EL PARE COLOMER FÉU ABANS DE DEIXAR-NOS EL PASSAT 27 DE NOVEMBRE. EL NOSTRE ESFORÇ HA ESTAT L'INTENT D'ESBOSSAR EL PERFIL HUMÀ I INTEL·LECTUAL D'UN TALENT DEL PENSAMENT DE CASA NOSTRA.

El Centre Borja

Mai no havia respirat aquella atmosfera. Vaig arribar a Sant Cugat amb tren, era divendres i venia de Girona. Era un d'aquests dies de tardor que s'aixecava gris, no obstant això no feia gaire fred. Això sí, notava el canvi de temps, ja de bon matí la migranya començava a fer de les seves... Cap a tres quarts d'onze entrava pel bell mig d'una carretera que es desvia de la principal, amb dues fileres de plàtans a banda i banda. Al fons apareixia una edificació voluptuosa. Era el Centre Borja. L'atmosfera d'espiritualitat que s'anava contagiant a mesura que m'endinsava en el centre era igualment voluptuosa. El cancell era també gran. A mà dreta dins una cambra hi havia una senyora que de seguida vaig endevinar qui era per l'aspecte i la xerrada que hi vaig tenir dimarts passat per telèfon. Em va fer passar al rebedor: una cambra amb dues o tres taules i unes quantes cadires sofà. Vaig esperar-me entre cinc i deu minuts, un temps d'or per anar preparant tres o quatre papers per a prendre notes i sobretot per a reposar. A veure si aquella migranya minvava d'una vegada... Vaig veure entrar per una altra porta un home gran, alt i un xic calb, de cabells blancs. Em va encaixar la mà, em vaig disculpar pel retard, tot i que ni en va fer cas, vam seure, però de seguida es va aixecar per ajustar la finestra d'aquella cambra on s'escolava un aire fresc... Em vaig fixar en una petita creu que duia al trau de l'americana, l'únic signe del seu hàbit. En conjunt es percebia un home vital i sobretot es respirava amb el seu somriure constant aquella afabilitat amb la qual tothom el caracteritza i que era de les poques referències, per no dir l'única, que en aquells moments el meu cap era capaç de retenir.

Girona, punt de partença

Així tu també ets de Girona, vinga doncs, som-hi...

Aquests foren els seus primers mots. La migranya ja s'esvaïa, el meu únic afany en aquells moments era quedar amarat d'aquella personalitat...

... què recordo de Girona?... la Catedral, quina grandesa, és tan gran!

Em semblava que escoltava en Pla. No es tractava de la grandesa planiana del poder i la política, més aviat l'Eusebi Colomer volia transmetre la grandesa d'allò espiritual...

... el silenci que transmeten aquells carrerons, jo m'hi escapolia i m'hi confonia amb el seu silenci, era ja el meu sentiment de religiositat.

Neix el 14 de maig de l'any 1923 al número 16 de la carretera de Barcelona i creix al número 7 del mateix carrer, en una casa de nova planta obra de l'arquitecte Masó; és el més gran de sis germans, tot nois. Com ell diu...

... vaig ser l'hereu sense herència d'una família benestant de la petita burgesia catalana.

El record del pare

Del seu pare en guarda un gran record, el menciona de bell antuvi com un home generós i obert, amb interessos culturals i artístics, coneixedor dels llocs de la província on anaven sovint d'excursió, empresari del ram dels materials de construcció...

... el pare tenia una fàbrica de mosaics i era representant de l'empresa de ciments Asland i dels radiadors i sanitaris Roca. En esclatar la Guerra Civil els sindicalistes es van emparar de l'empresa del pare, no obstant això, aquests no se'n sortien i van haver de contractar el pare com a director, ell a canvi els va demanar que també em contractessin a mi fent feines de mosso.

El recorda també com un catalanista militant, que simpatitzà amb la Lliga, però que derivà finalment vers Acció Catalana Republicana.

Com a representant d'aquest partit seria regidor del primer ajuntament republicà...

... a casa el catalanisme el mamàvem. Recordo que en venir el rei Alfons XIII a Girona, acompanyat del dictador Primo de Rivera, el pare ens va prohibir sortir al balcó i féu abaixar les persianes. Per aquells mateixos anys, sortíem una tarda de la novena de Sant Jordi, amb la cinta de les quatre barres al trauc i, vet aquí que ens esperava a fora la guàrdia civil a cavall, amb els sabres desembeïnats! Són coses que no s'obliden.

La posició política del seu pare a inicis de la República l'emfatitza per la premsa que llegien a casa...

... a casa hi arribava La Publicitat i El Matí, per descomptat també La Vanguardia.

El sentiment d'una certa por tant abans com un cop acabada la guerra es féu present a casa seva. Recorda una conversa que el va impressionar entre el seu pare i un seu oncle de Barcelona poc abans de les darreres eleccions. El seu oncle, empresari també, preveia la inevitabilitat de conflictes. Al seu pare l'espantava la visió d'un país dividit entre dretes i esquerres, el front d'ordre i el front popular...

... això féu que a partir d'aquell moment abandonés la política activa i es donés de baixa d'Acció Catalana. Així i tot, tenia prou relacions amb els polítics en actiu per a agençar, amb el governador civil, el Sr. Oliva, la sortida de Girona del bisbe Cartanyà, en cotxe oficial, fins al port de Barcelona.

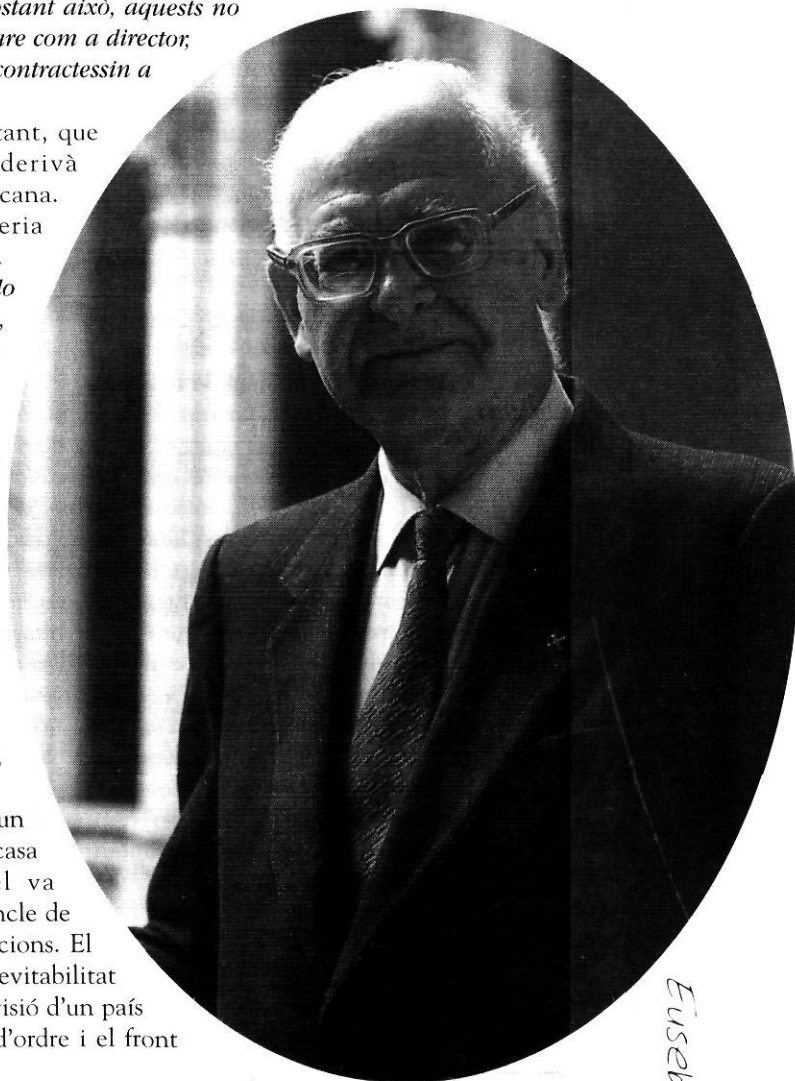
Aquest posicionament polític del seu pare mai no l'involucraria prou com per patir davant certes posicions radicals tant d'una banda com de l'altra, no obstant això, diu...

... quan van entrar a Girona els militars, el pare es va passar uns dies tancat a casa per si de cas.

Se'm va fer inevitable parlar de com veia el seu pare la seva vocació religiosa...

... no li va agradar gaire al pare que em fes jesuïta, és clar, jo era l'hereu, però ja ho tenia ben decidit. En canvi a la mare sí, de seguida li va agradar; era una dona molt piadosa. Això sí, tot i sentir que em perdia, el pare no s'hi va oposar mai ni em va fer cap retret. Després, amb el pas dels anys, n'estaria molt cofoi de tenir un fill jesuïta.

El caràcter del seu pare en certa manera el marcarà: la seva catalanitat, la seva obertura d'esperit i la visió d'aquell home burgès que és capaç de trencar motlles i apropar-se a posicions de centre esquerre es reflecteixen en la d'un fill que també destaca per la seva catalanitat i que estigui on estigui no talla mai les ales a una comprensió oberta de la veritat que cerca l'home.

Eusebi Colomer i Pous

L'estudiant jove

Recorda molt bé la casa on vivia i el magatzem que hi tenien al darrere. La seva vida d'estudiant transcorre a cavall entre l'institut als matins i els Maristes a les tardes...

... com feien força nois. En els Maristes ens explicaven més o menys el mateix que a l'institut.

Recorda els matins, la sortida de l'institut per aquells carrerons estrets que el conduïen vers la plaça de la Catedral que els servia de pati...

... allà hi jugàvem i recordo que veia la Catedral molt gran..., i el silenci que s'hi vivia! A vegades, quan faltava algun professor, jo m'enfilava escales amunt, entrava dins la immensa nau i em deixava agafar per la presència silent de Déu.

Recorda les assignatures i els professors Pius Burch, els dos Costa, el «blanc» i el «negre», la Fustagueres, etc. Ell era fort en lletres: literatura, història, filosofia, que l'apassionaven, i afegeix...

... tenia molta memòria, el professor ens preguntava sempre què s'havia explicat el dia abans i jo era capaç de repetir-bo fil per randa.

La vida d'estudiant al llarg de la seva vida només s'atura durant el període de la guerra que no li permet acabar el batxillerat. La seva vocació és l'estudi amb l'empremta inesborrable d'allò religiós.

La Companyia de Jesús, els inicis

El sentiment religiós diu que sempre l'ha dut dins seu i que és el pare Palau qui l'invita a ingressar dins els jesuïtes un cop acabada la guerra; el record seu l'emfatitza com a referent en la seva vida...

... el recordo com un home molt obert al jovent, d'una gran generositat, molt entregat a tothom; els darrers anys els va passar a Fontilles amb els malalts de lepra.

El dia de sant Josep de l'any 1941, entra en els jesuïtes. El noviciat el realitza al monestir de Nostra Senyora de Veruela i queda impressionat per la bellesa dels monestirs cistercencs i els seus claustres. Aquí hi recorda la primera iniciació a la pregària, l'estudi quasi de manera exclusiva i intensiva del llatí i grec, la lectura i les primeres traduccions dels clàssics, com la de les *Geòrgiques* de Virgili. L'any 1945 tornaria per anar a Sarrià i cursar filosofia. Els jesuïtes deixen Girona al voltant dels anys cinquanta i el retorn a la seva ciutat natal ja seria irreversible. Sens dubte els jesuïtes són en certa manera els representants d'una mena d'intel·lectualitat...

... i els nius d'intel·lectualitat han estat sempre perillosos, cosa que ha propiciat de vegades l'expulsió i, si més no, les tensions i els problemes tant a dins com a fora...

Amb tres anys de filosofia i quatre de teologia completa el cicle obtenint la llicenciatura en filosofia (1948) i teologia (1949-1953). És ordenat sacerdot el maig de 1953. No pot realitzar una part de la carrera a l'estranger a causa de l'aïllament que es pateix d'ençà de la segona guerra mundial. Acabada la llicenciatura filosòfica, ja de seguida va perfilar el seu futur...

... quan es fan els «comptes de consciència», on cadascú comparteix les inquietuds i preocupacions tant d'aspecte personal com de funcionament de la mateixa Companyia, el Provincial de la Companyia ja em va dir que impartiria Història de la Filosofia. És a partir de llavors que he dedicat quasi tota la meua vida a això.

La formació a l'estranger

D'antuvi es plantejà la possibilitat de fer el doctorat a Anglaterra. La seva actitud probritànica durant la segona guerra mundial, l'entusiasme pels clàssics grecs i en particular per Plató... tot apuntava cap a Oxford...

... però vaig passar del somni oxfordià al somni alemany. Resulta que uns estudiants alemanys van venir a estudiar a Sant Cugat i vam intercanviar lliçons de castellà per lliçons d'alemany i d'aquí vaig veure que anar a Alemanya fóra una bona oportunitat.

A la Companyia hi ha tres períodes que s'anomenen proves. Els dos primers anys de noviciat en són la primera, el llarg període d'estudis eclesiàstics la segona i una tercera que ve a ser un segon noviciat. Aquesta darrera la realitzarà a Àustria. És un període on les lliçons d'espiritualitat són la base del fer de cada dia, juntament amb la vida de pregària i l'estudi de les constitucions de l'Orde.

D'Àustria a Alemanya, aquesta és la seva dèria. Li demana al Provincial de la Companyia la possibilitat d'anar a Alemanya a fer el doctorat en lloc d'anar a la Universitat Gregoriana...

... jo li vaig plantejar de manera pragmàtica, que era convenient que jo anés a Alemanya per a aprendre a fons el pensament alemany. Ell, també pragmàticament, em va dir que sí, però que tan sols hi podria estar el temps que durava normalment el doctorat, que al cap de tres anys hauria de tornar.

Tot rient diu que sovint té el cap ficat a dos llocs, alhora com en aquest cas, d'una banda aquella dèria

per anar a Alemanya i conèixer el pensament alemany, de l'altra, la idea de fer-hi un doctorat sobre un autor català, *Llull*, potser el més universal dels nostres pensadors.

Val a dir que l'interès per Llull li havia encomanat el seu professor d'Història de la Filosofia a Sarrià, el pare *Miquel Florí*.

Es desplaça, doncs, a Munic amb l'esperança de trobar-hi algú que li pugui dirigir la tesi i...

... em vaig topar amb *Alois Dempf*, autor d'un gros volum, anomenat *Sacrum*

Imperium, sobre les arrels agustinianes de la concepció política medieval.

Aquest semestre Dempf feia un curs i dirigia un seminari sobre la teoria dels

principis, l'anomenada Prinzipienlehre, en Schelling i en d'altres idealistes.

En plantejar-li la possibilitat d'una tesi sobre Llull, respongué immediatament: «treballi la seva Prinzipienlehre». Això era massa pel poc temps de què disposava!

Fou aleshores quan els seus companys jesuïtes de Munic el posaren en contacte amb *Paul Wilpert*, un especialista en Aristòtil i el pensament medieval, que acabava de passar a Colònia com a catedràtic de Filosofia i director del *Thomas Institut*. Aquest li proposà desenvolupar la connexió Llull-Cusa. Es tractaria de transcriure i d'analitzar una sèrie d'apunts autògrafs, on el jove Nicolau de Cusa es fa ressò de la seva lectura d'obres lul·lianes. Sobre aquesta base documental seria fàcil esbossar les futures relacions doctrinals entre ambdós pensadors. Això, és clar, l'obligava a estudiar paleografia al *Thomas Institut*.

... així el tema de tesi era força senzill...

... senzill?

... sí, no podia fracassar; els manuscrits eren ja el mateix èxit de la tesi, *Llull és el primer influx sobre el Cusa i això interessava a tothom.*

Al cap de dos anys ja tenia tot el material a punt. Resolgué, doncs, anar-se'n a Freiburg, on redactaria la tesi i coneixeria de prop els dos corrents germans de la fenomenologia i la filosofia existencial i el seu representant contemporani, *Martin Heidegger*. Així en la seva estada a Alemanya passarà un primer semestre a Munic, tres a Colònia i dos a Freiburg. El darrer estiu revisarà la tesi a Munic, on a inicis de la tardor la presentarà al director i amb el vistiplau d'aquest el 14 de desembre de 1957 passarà a Colònia l'examen anomenat rigorosum. Just abans de Nadal tornava a casa amb el títol de doctor en Filosofia.

Heidegger i algunes amistats...

... hi vaig assistir a classes, li permetien donar un curs i a més impartia diversos seminaris. El vaig conèixer personalment, anava a casa seva. Tenia un bon concepte dels jesuïtes -n'hauria volgut ser però no se'l va voler; tenia problemes de salut- i havia estat molt cofoi d'haver tingut com a deixebles els pares *K. Rabner* i *J. B. Cotz*. Provenia de l'ambient catòlic rural, el seu pare era boter i sagristà i ell mateix féu d'escolà a *Messkirch*. Després perdé la fe viva, però fou sempre, a la seva manera, un home religiós. Avui se'l considera un nazi, però fou més aviat un home mancat de coratge cívic i moral que davant una situació difícil no donava la talla. Quan el vaig conèixer a Freiburg s'ocupava de la relació pensament-llenguatge i ensenyava el *deseiximent* (la cèlebre *Gelassenheit*), una actitud d'esperit que incloïa com a trets fonamentals la llibertat davant les coses i l'obertura vers el misteri.

Per assistir a les seves classes va sortir per primera vegada dels àmbits de la Companyia...

... a Freiburg m'allotjava en una cambra que estava a cura d'una bona dona, luterana, molt plàtosa.

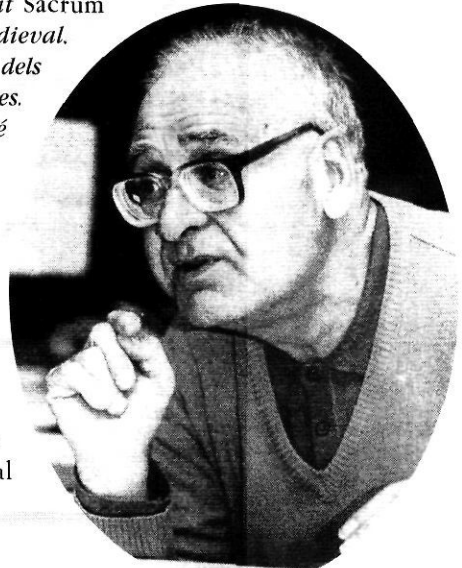
Allà a la vora hi havia un convent de monges, jo els deia la missa i elles em donaven els àpats.

Va fer amistat amb tres deixebles de Heidegger: *Walter Biemel*, deixeble alhora de Husserl i especialista en Kant; *Werner Welte*, el capellà que va enterrar Heidegger, i *Max Müller*, pensador de formació tomista que cercava a partir del heideggerisme una síntesi obrint el pensament cristià a un diàleg amb la modernitat.

El filòsof, el pensament

Quan ens vam posar a repassar tota la seva obra, quan m'assenyalava fil per randa les petites anècdotes de les publicacions, de com sorgien i es finançaven... va aixecar el cap i em va dir...

... en realitat, la meua trajectòria, els estudis que he anat desenvolupant són fruit moltes vegades de xerrades amb companys que m'han demanat ara fes això, ara fes allò, i d'aquí n'han sortit la majoria de publicacions. També

Eusebi Colomer

d'altres publicacions han sorgit dels petits estudis que s'han anat acumulant... i és que l'home, nosaltres, som allò que fem lligat a allò que ens fan.

Dins el gran ventall de publicacions sobresurten, entre d'altres, els tres volums sobre pensament alemany que li publica Herder l'any 1986, sens dubte és sota la influència del pensament alemany que li va sortir...

... m'ha quedat clar que la filosofia transcendental és l'única filosofia concebible. A més, aquesta filosofia que es desenvolupa a la manera d'aquella raó dialògica entesa en el sentit de la més pura dialèctica platònica.

Dins el gran ventall de temes tractats treballa aspectes de Marechal que com ell diu...

... se'l va titllar de perillós pel seu apropament al kantisme

També focalitza part del seu estudi en la figura de P. T. Chardin, d'ell diu...

... ara ja deu haver passat el seu purgatori, normalment en períodes polítics d'optimisme se sol retrobar el seu pensament. Em van demanar força sovint que en fes xerrades i d'aquí en sorgiren les publicacions. És ben curiós que el millor treball que considero que vaig fer sobre ell, la publicació de l'any 74, no tingués èxit...

Mentre anem repassant la seva obra no es pot obviar l'estudi exhaustiu que fa sobre l'ateisme, i ja ens centrem en la publicació de l'any setanta, «Déu, viu o mort? Una aproximació historicocrítica a la teologia radical»...

... no té sentit fer una filosofia del Déu mort. Vaig estar força temps estudiant els corrents de la modernitat que havien plantat aquesta idea... Si vols que et digui la veritat em sembla, més ben dit, segur que els vaig donar guerra respecte a aquest tema i, no se'n sortien...

I quan li pregunto, ara què?...

... ara sóc partidari d'una filosofia seriosa, més aviat partidari d'una hermenèutica a l'estil de Gadamer. A més, no es pot fer filosofia sense fer història. La història esdevé una eina del pensament transcendental junt a una fenomenologia, i no ben bé la husserliana... Després de vint segles de filosofia tornem a allò mateix, pensar és repensar, una mica com deia Heidegger... Em fa por, en la filosofia d'ara, aquest deix, s'abandona la perspectiva de fer una filosofia seriosa que vingui marcada pel rigor. Aquests corrents on s'aposta per un concepte de veritat on tot és veritat i, en el fons, allà no s'hi troba veritat. La pretensió de l'home d'esbrinar la veritat no es treballa de manera correcta...

També es fa inevitable parlar de la relació filosofia-religió...

... la religió i la filosofia són diferents. El cristianisme no té necessitat de cap filosofia. No obstant això, el diàleg amb la raó li interessa. La meua proximitat amb els teòlegs em va suscitar l'interès de relacionar filosofia i religió i tocar els punts en què els filòsofs s'ocupaven de la religió ni que fos per a criticar-la. Respecte a això, feia passar als estudiants que ensenyava teologia per tots els camins que va encetar la Il·lustració, cosa que no es feia enlloc més. Es tracta d'arribar a una comprensió de la religió que no estanqui la raó. Als creients la raó els va bé i això perquè hi ha un diàleg íntim entre fe i raó.

A la miscel·lània que li van dedicar les universitats on va ensenyar, «Pensar en diàleg», va apuntar les notes d'en Francesc Torralba, tot remarcant amb una humilitat senzilla que en Torralba el deixava massa bé...

... fer filosofia és entrar en diàleg sincrònic amb els grans pensadors de tots els temps per a pensar les grans qüestions de tots els temps. D'altra banda fer història de la filosofia, en canvi, és narrar diacrònicament aquest debat etern amb els grans pensadors sobre les grans qüestions de sempre... Filosofia i Història de la Filosofia són dues cares de la mateixa moneda, la versió sincrònica i la versió diacrònica d'una muntanya d'interrogants sobre el destí i el sentit de l'existència humana... Dins l'obra «L'Església és diàleg», que neix marcada pel concili Vaticà II, es mostra la clau per a entendre el concepte de diàleg...

El pedagog

Aquí tan sols un petit esbós que m'agradaria potenciar en alguna altra ocasió. El perfil intel·lectual va lligat necessàriament a la tasca pedagògica. Es tracta de percebre que la finalitat de la filosofia és la praxi que troba el seu lloc en l'home com a «ens que s'educa»...

... a les classes, el debat, la discussió..., guiar els alumnes cap a una recerca de la veritat a través del diàleg.

Ell mateix reconeix que la tasca pedagògica en el seu recorregut intel·lectual ho ha estat quasi tot...

... durant molts anys havia estat impartint classes a la Facultat de Teologia de Deusto i a Barcelona

Eusebi Colomer

combinant els semestres en els dos llocs. Em passava moltíssimes hores a la biblioteca, era el lloc on sempre em trobaven els qui em cercaven.

Les facultats en què ha estat impartint les seves lliçons: la de Filosofia i Ciències de l'Educació de Deusto, la Facultat Eclesiàstica de Filosofia i la Facultat de Teologia de Catalunya... i el prestigi d'aquestes ve donat per la qualitat dels qui hi ensenyen.

Ara

La pregunta sobre l'ara...

... doncs d'una banda les estones de meditació i tot allò propi del meu ministeri i és que sóc sacerdot i per això estic marcat. De l'altra banda repensar allò fet, recopilar tots aquells apunts que he anat treballant i que es poden ordenar per a fer-ne algun estudi o publicació... Ara mateix estic preparant les presentacions dels meus darrers dos llibres... Les classes a la Ramon Llull... El contacte amb la Societat Catalana, encara que en sigui president honorari, és amb en Pere Lluís amb qui estic més en contacte i, encara que ell no s'ho cregui, val moltíssim... Veig les coses sota una perspectiva, podríem dir, més reposada, aquella activitat frenètica que duia abans, Déu meu, ara em seria impossible!

Me n'adono que l'Eusebi Colomer copsa la perspectiva d'aquell tot, privilegi del vertader filòsof.

Fins aviat...

Eren pels volts de la una quan ho vam deixar per un altre dia. Em va ensenyar una mica el centre, el seu cau d'estudi i em va dedicar el seu darrer llibre. «*D'un gironí a un gironí*» hi va escriure, és clar, no podien ser altres mots i també no podia ser sinó un llibre de pensament medieval sobre Llull, perfecte!

Em va acompanyar fins a l'entrada, ens vam acomiadar cordialment. En deixar el centre, la voluptuositat d'un tot s'anava allunyant però alhora em quedava el fort record d'una nova coneixença que lluitava una altra vegada contra aquella maleïda migranya que tornava a fer de les seves...

Una nova trobada

Al cap d'un parell o tres de setmanes vam quedar que ens reveuríem per a mostrar-li el primer esbós de l'article, seria la setmana següent i hi aniria amb en Joan que està fent la tesi doctoral sobre en Capdevila i que li dirigeix l'Eusebi Colomer. Així doncs, ens vam arribar al centre Borja i com de costum vam arribar tard un altre cop, ens vam disculpar i en un to suau ens va deixar anar súbtilment...

... (tranquils, arribar tard) és una qüestió de mètode...

mentre pujàvem les escales que ens duïen a la seva cel·la on feia menys fred, mostrava un to vital i dinàmic. La conversa que vam encetar entre tots tres la vaig trobar fins i tot més cordial que en la primera vegada, val a dir que el caire obert d'en Joan hi ajudava. Vam repassar els temes que havíem estat tocant a la primera xerrada, vam ampliar aspectes i, en definitiva, vam quedar que ens veuríem per posar a punt l'article un cop ell hagués repassat els esbossos que li vaig passar. Aquí tornava a mostrar aquest afany de meticulositat i de feina ben feta.

Vaig interrogar-lo sobre les referències que fa en Francesc Torralba quan esbossa el perfil humà a «Pensar en diàleg», miscel·lània que li van dedicar les universitats on va ensenyar, ell de seguida afegí...

... sí que és correcte, però ho fa amb un to d'afabilitat massa elevada!

També li vaig apuntar certes coincidències que havia trobat entre el seu concepte de filosofia i el de Tomàs Carreras i Artau. Va somriure i digué...

... en què?

En l'interès i l'estudi que també fa Artau sobre Llull... Que per Artau i a mode platònic el savi és el que dialoga deixant de banda aquells esperits dogmàtics i el veritable savi és el qui no menysprea sinó que pensa que tothom és filòsof... A més, el mestratge en el qual és el professor qui potencia l'alumne perquè aprengui a pensar... La meditació i el diàleg com a dos moments indispensables en l'art de pensar, el diàleg és dinamisme, la collita es fa en el repòs...

... molt bé, m'agradarà molt que apuntis aquests aspectes!

A voltes de migdia i com ja em va prometre la primera vegada, ens va voler ensenyar la biblioteca del centre. No hi ha paraules per a descriure-la. Vam quedar impressionats. Ens ensenyava les obres i les col·leccions que tenien i quan vam arribar a la secció d'obres i estudis filosòfics tots tres ens vam emocionar amb la presència dels grans pensadors, quines ganes d'asseure'ns i començar a llegir, a aprendre, a dialogar amb ells!

Fins sempre...

Al cap de quinze dies, el dimecres 26 de novembre, li vaig trucar. Vam quedar per veure'ns. Ni dijous ni divendres li anaven bé, havia d'impartir conferències i, dissabte que a ell li anava bé, m'anava malament a mi. En definitiva, vam quedar de veure'ns el dimecres de la setmana següent a la Universitat Ramon Llull on presentava les seves dues darreres obres i allí ho acabaríem de perfilar tot. L'endemà em va trucar en Joan i em va dir que l'Eusebi Colomer havia mort; un atac de cor, es pensava. No sabem si riure o plorar, i això de la intensitat de la darrera trobada que havíem tingut amb ell. Ens era increïblement familiar el seu to, la seva manera de somriure, tot plegat... perdíem la temporalitat d'un gran pensador, se'ns imprimia l'afabilitat d'un gran home. Què havíem de pensar davant l'evidència d'un home que traspassava el mateix dia que se celebra al beat Ramon Llull? Doncs no ens va sortir de dins res més que un somriure còmplice.

Josep Cortada i Hortalà és
estudiant de filosofia a la UB.

La darrera obra d'Eusebi Colomer

E. Colomer i Pous,
El Pensament als Països Catalans durant l'Edat Mitjana i el Renaixement,
Barcelona, IEC-Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1997, 288 pàg.

ISABEL SEGARRA AÑÓN

EN ENDINSAR-NOS EN LA LECTURA I L'ANÀLISI DE L'OBRA DEL P. COLOMER I POUS, *El Pensament als Països Catalans durant l'Edat Mitjana i el Renaixement*, fruïm a cada pàgina de la profunditat, de la maduresa i el rigor intel·lectual d'una aportació destacadíssima –opino– a l'estudi de la cultura catalana de l'Edat Mitjana i del Renaixement.

L'autor circumscriu el seu llibre a l'àmbit de la filosofia als Països Catalans partint del s. XIII, amb la gran figura de Ramon Llull, per cloure el períple que ens proposa al s. XVI amb el valencià Joan Lluís Vives. E. Colomer i Pous ens convida a aprofundir el coneixement de Ramon Llull, Ramon Martí, Arnau de Vilanova, Ramon Sibiuda, Anselm Turmeda i J. Lluís Vives en el vessant filosòfic de llurs obres.

El Pensament als Països Catalans... està estructurat en sis capítols, el primer dels quals ens ofereix un «Panorama general» a mode d'introducció dels fets i dels autors més rellevants que marcaren decisivament l'evolució del pensament medieval i renaixentista a les nostres terres. Per tal d'entendre el pas vers el pensament modern, és fonamental el capítol que el P. Colomer dedica a l'humanisme, que, nascut com a moviment filològic i literari, desenvolupà l'interès per la problemàtica filosòfica i preparà el camí a grans pensadors futurs.

E. Colomer analitza amb detall la petja de l'aristotelisme, molt arrelat als Països Catalans, l'Escolàstica i l'afany per l'estudi de la història i per la filologia de l'humanisme, que desembocà en l'antropocentrisme que traspua el Renaixement. Un bon exemple d'aquest canvi és el *Liber creaturarum seu de homine* de Ramon Sibiuda.